

13. Емельянов В. П. Проблемы уголовно-правовой борьбы с терроризмом / В. П. Емельянов // Государство и право. – 2000. – № 3. – С. 94–103.

14. Про боротьбу з тероризмом : закон України від 20 берез. 2003 р. № 638-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.

15. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

Надійшла до редколегії 11.11.2010

ЛЫСЕНКО А. Н. СООТНОШЕНИЕ ПОНЯТИЙ «ТЕРРОР» И «ТЕРРОРИЗМ» КАК ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РАСКРЫТИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЙ ТЕРРОРИСТИЧЕСКОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ

Определено содержание понятий «террор» и «терроризм», выявлено соотношения между ними и признаки, по которым они отличаются один от другого.

LYSENKO A. THE CORRELATION OF CONCEPTS «TERROR» AND «TERRORISM» AS THEORETICAL GROUNDS OF INVESTIGATION THE TERRORISTIC CRIMES

The maintenance of concepts «terror» and «terrorism», is determinated the betweenness by them and signs on which they differ one from other.

УДК 393.97

О. С. СТЕБЛИНСЬКА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального права та кримінології

Прикарпатського юридичного інституту

Львівського державного університету внутрішніх справ

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ ЯК ВИД ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Розглянуто торгівлю людьми не лише як соціальну проблему, пов'язану з нелегальною міграцією, але і як кримінологічну. Торгівлю людьми проаналізовано як один із видів транснаціональної організованої злочинності.

Серед актуальних питань соціально-правової політики ряду країн дедалі важливіше місце посідає проблема різних форм міграції громадян в економічно розвинуті країни Західної та Північної Європи. Основна причина зазначених процесів – погіршення в багатьох країнах ситуації із зайнятістю населення, зростання економічної та соціальної кризи. Дешева робоча сила стала основою для надприбутків різного роду ділків тінювих та кримінальних структур. Таким чином, міграційні процеси дедалі більше криміналізуються, підпадають під вплив злочинних угруповань, набувають організованого характеру [1, с. 26].

Ці та інші негативні тенденції на сучасному етапі розвитку суспільства в країнах Центральної та Східної Європи об'єктивно призвели до товаризації людини і, відповідно, виникнення такої проблеми, як торгівля живим товаром. Виникли достатні умови для розвитку тінювого бізнесу, економічної та сексуальної експлуатації людини третіми особами. Саме ця особливість вказаного злочинного промислу робить

його дуже привабливим для транснаціональної організованої злочинності.

Аналіз досліджень даної проблеми. Чимало науковців (К. Б. Левченко, В. М. Куц, Н. О. Гуторова, В. О. Соболев, О. М. Кобилянська, М. Ф. Головатий, В. М. Оржеховська, Ю. В. Баранов, А. П. Дяченко, Л. Д. Ерохіна, Е. В. Тюрюканова, Л. Шеллі, Р. Хавенан, М. Війер, В. В. Неволя, Т. Чепельська, С. Ф. Денісов, В. Л. Гавенко), які представляють різні галузі науки, у своїх дослідженнях вказували на надзвичайну жорстокість цього виду злочину. Таким чином, проблема торгівлі людьми досить актуальна. Слід також зазначити, що проблема торгівлі людьми, через свою новизну, відсутність відповідних знань та можливостей є недостатньо дослідженою.

Практика яскраво свідчить про відсутність робіт, у яких торгівля людьми розглядалися би як один із видів транснаціональної організованої злочинності. Тому **метою** статті є характеристика торгівлі людьми не лише як соціальної проблеми, пов'язаної із проблемою нелегальної

міграції, але і як кримінологічної проблеми.

Як свідчить міжнародна практика, останнім часом, кримінальні елементи займають провідну позицію у міжнародному бізнесі у сфері торгівлі людьми. Для прикриття злочинних намірів організовані кримінальні угруповання часто використовують цілком легальні структури – агенції подорожей, курси іноземних мов чи професійного навчання, транспортні компанії тощо. Через це складно провести чітку різницю між легальним і нелегальним бізнесом. Такий спосіб дає можливість злочинцям не тільки приховати свою нелегальну діяльність, але й отримати респектабельність і владу. Цей же спосіб дає можливість відмивати гроші, одержані від інших різновидів злочинної діяльності [3, с. 147].

Оскільки торгівля людьми може здійснюватися як у межах однієї країни, так і поза її межами, то організована злочинна діяльність може мати як національний, так і транснаціональний характер. Різниця між цими поняттями полягає в тому, що національна злочинність порушує законодавство однієї країни, тоді як транснаціональна – законодавство кількох країн. Злочинні організації дедалі більше використовують економічні можливості, створені глобалізацією світових ринків. Зменшення обсягу обмежень у міжнародній торгівлі та нівелювання різниці між локальними та міжнародними ринками призвели до того, що злочинні організації почали діяти на транснаціональному рівні.

Зростання міжнародної активності злочинних організацій сприяє їх безкарності та робить їх менш вразливими для розслідувань і судового переслідування, які проводяться національними правоохоронними органами. У той час як злочинні організації стають транснаціональними, правоохоронна діяльність залишається переважно локальною та національною.

Важливо і те, що багато потерпілих від торгівлі людьми мають негативний досвід після зіткнення з поліцією, наприклад затримання та депортування мігрантів. Більш того, кримінальний підхід пов'язаний зі значним ризиком для потерпілих – через використання їх як свідків в інтересах боротьби з організованою злочинністю без надання певного захисту чи/та підтримки. Переслідування злочинців не включає захисту та дотримання прав жертв, навпаки, у більшості випадків їх інтереси повністю підкоряються інтересам переслідувань [4, с. 30].

Таким чином, зростання занепокоєння мобілізацією та інтернаціоналізацією організованого криміналу зумовило зростання числа міжнародних ініціатив, спрямованих на поси-

лення боротьби з ним. Доповнюючи собою класичне міжнародне поліцейське співробітництво в рамках Інтерполу та Європолу, ці багатосторонні програми реалізуються переважним чином на рівні Європейського Союзу, Ради Європи та Організації Об'єднаних Націй.

Для полегшення вникнення в проблему торгівлі людьми, міжнародні законодавці поділили країни світу на три блоки:

1) країни призначення (Греція, Данія, Іспанія, Італія, Кіпр, Нідерланди, Норвегія, США, Швеція, Швейцарія тощо);

2) країни постачання (Азія, Африка, Болгарія, країни колишнього Радянського Союзу, Словенія тощо);

3) країни транзиту (Болгарія, Польща, Португалія, Румунія, Словенія тощо).

Такий поділ дає можливість не тільки оцінити масштаби існуючої проблеми, а й знайти найбільш доцільний для кожного із блоку шлях протидії їй.

Країни призначення. На сьогодні країни-учасниці ОБСЄ, які є основними країнами призначення, не розробили єдиного підходу щодо боротьби з торгівлею людьми. Як у плані правоохоронних заходів, так і в плані захисту потерпілих, співробітництво між державами-учасницями залишається на досить низькому рівні. Якщо співробітництво існує (як, наприклад, між поліцією Польщі і Німеччини, Австрії і Чехії), то воно здебільшого базується на особистих взаємозв'язках представників поліції окремих регіонів. Співробітництво на міжвідомчому і державному рівнях, як правило, відсутнє [5, с. 61]. Координація зусиль відсутня і на внутрішньодержавному рівні. Лише в деяких країнах існують міжвідомчі органи, які займаються розробленням рекомендацій стосовно змін існуючого законодавства, а також забезпечують координацію дій між правоохоронними, міграційними органами, службою зайнятості, соціальними службами і відомствами іноземних справ.

Країни постачання. Як і в країнах призначення і транзиту, лише в деяких країнах постачання «живого товару» існують закони, спрямовані проти торгівлі людьми. Основна ж законодавча база спрямована проти сутенерства й утримання будинків розпусти. Вона, як правило, застосовується рідко і її норми надто вузькі для того, щоб регулювати різноманітні аспекти торгівлі людьми. Використання її тягне за собою досить м'які покарання. Наприклад, у Латвії єдиний закон, який використовується для покарання траффікерів, – це закон проти сутенерства [6, с. 68].

Однак за останні роки декілька країн-учасниць ОБСЄ вжили важливих заходів щодо вдосконалення законодавства. Так, Україна, Польща і Литва ввели або переглянули національні закони, які передбачають кримінальну відповідальність за торгівлю людьми. Проте і в цих документах є недоліки. Наприклад, польські закони не дають визначення торгівлі людьми, і, таким чином, на практиці можуть виникнути труднощі. Литовський закон діє лише стосовно торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації [7, с. 26]. Хоча в певних випадках трафікерів судять за законами щодо сутенерства, в цілому випадки кримінального переслідування за торгівлю людьми в країнах постачання – досить рідкісне явище.

Країни транзиту. Країни-учасниці ОБСЄ, які належать до цієї категорії, можуть бути водночас і країнами постачання та/або країнами призначення жертв торгівлі людьми. Як у країнах постачання, так і в країнах призначення рівень інформованості щодо проблеми торгівлі людьми залишається на досить низькому рівні. Недостатніми залишаються зусилля щодо розроблення, скоординованості програм і процедур реакції на випадок виявлення переправки через транзитну країну об'єктів торгів-

лі. В основному справа закінчується їх арештом та депортацією. І тільки в незначній кількості країн транзиту існують програми і засоби для надання допомоги тим, хто став жертвою торгівлі.

Відчувається гостра нестача кваліфікованих працівників у системі правоохоронних органів, міграційних служб та інших установ, до компетенції яких належить протидія торгівлі людьми і надання допомоги потерпілим від цього злочину [8].

Незважаючи на існуючі проблеми, деякі із країн постачання, транзиту та призначення досить плідно працюють над прийняттям низки заходів щодо запобігання та розслідування злочинів, пов'язаних із торгівлею «живим товаром».

Висновки. Загалом глобальний ланцюг зв'язків торгівлі людьми має фундаментальне політичне значення. Намагання окремих країн боротися з торгівлею людьми будуть малоєфективними без координованих міжнародних зусиль. Транснаціональний характер такої торгівлі означає, що всі причетні до цього бізнесу країни (країни призначення, постачання, транзиту) повинні працювати разом, об'єднуючи свої зусилля.

Список використаної літератури

1. Гуторова Н. О. Проблеми кримінальної відповідальності за торгівлю жінками, вчинену організованими групами / Н. Гуторова // Вісник Університету внутрішніх справ. – 1999. – Спецвипуск. – С. 26–28.
2. Джужа О. М. Боротьба з торгівлею людьми / О. М. Джужа // Міжнародне співробітництво ОБСЄ у боротьбі з транснаціональною злочинністю : тези доп. міжнар. наук.-теор. конф., 24 берез. 2010 р. – К. : КНУВС, 2010. – 272 с.
3. Запобігання торгівлі людьми : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О. М. Бандурки. – Вид. 3-тє, доп. і випр. – Х. : Вид-во НУВС, 2001. – 176 с.
4. Левченко Е. Как организовать работу телефона доверия: Из опыта внедрения в Украине проекта Организации по безопасности и сотрудничеству в Европе, Бюро по демократическим институтам и правам человека по поддержке региональных «горячих линий» – партнеров «Ла Страда-Украина» / Е. Левченко ; под общ. ред. Е. Левченко. – К. : Укр. ин-т соц. исследований, 2001. – 54 с.
5. Міжнародне співробітництво правоохоронних органів України в рамках Інтерполу: Кроки вдосконалення // Моменти. – 2007. – № 7. – С. 10–12.
6. Піщенко Г. Торговля людськими органами – протиправна діяльність і надприбутковий бізнес / Г. Піщенко, С. Мінченко, О. Тущенко // Право України. – 2005. – № 11. – С. 67–70.
7. Савченко А. Протидія міжнародній торгівлі людьми: підсумки семінару в Афінах / А. Савченко, І. Андросюк // Міліція України. – 2005. – № 1. – С. 26–27.
8. Семенов Д. «Живой товар» просится в руки торговцев / Д. Семенов // Сегодня. – 1999. – № 240.

Надійшла до редколегії 17.11.2010

СТЕБЛИНСКАЯ О. С. ТОРГОВЛЯ ЛЮДЬМИ КАК ВИД ОРГАНИЗОВАННОЙ ПРЕСТУПНОСТИ

Рассмотрена торговля людьми не только как социальная проблема, связанная с нелегальной миграцией, но и как криминологическая. Торговля людьми проанализирована как один из видов транснациональной организованной преступности.

STEBLYNSKA O. TRADING PEOPLE AS A TYPE OF THE TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME

Examined trading people not only as a social problem, related to illegal migration but also as criminology. Trading in people is analysed as one of types of the transnational organized crime.